

periode april '44—maart '45 in Indië geproduceerde aardolie en aardolie-producten was dat slechts met minder dan een zevende het geval. Na maart '45 kwam geen Japanse tanker er meer door.

Het gevolg van deze ontwikkelingen was dat de aardolie-reserve waarover Japan beschikte, van jaar tot jaar kleiner werd. Eind '43 bedroeg zij nog maar 2 mln ton, eind '44 0,7 mln ton en per 1 april '45 0,4 mln ton. Met alle middelen werd getracht, aardolie te vervangen door plantaardige olie: olie uit sojabonen, pinda's, kokosnoten en ricinusbonen — zelfs werden in Japan in '44—'45 meer dan dertigduizend primitieve installaties over het land verspreid om olie te winnen uit de wortels van pijnbomen.¹ Het waren allemaal lapmiddelen die niet konden voorkomen dat de oorlogsinspanning in steeds ernstiger mate te lijden kreeg onder het gebrek aan benzine, stookolie en smeerolie.

★

Het tekort aan scheepsruimte had een merkbare invloed op het Japanse economische beleid in de *Nanjo* en het tekort aan aardolie op de dispositie van de Japanse slagvloot.

Wat het eerste betreft: Japan had het *Nanjo*-gebied gezien als een bron van grondstoffen, de industrie moest daar niet bevorderd worden. Het ging de oorlog in met een uitgewerkt plan dat aangaf hoeveel grondstoffen in '42, '43 en volgende jaren naar Japan moesten worden verscheept, maar de plancijfers voor de export in '43 moesten midden '42 al drastisch worden verlaagd. In juni '43 bracht Todjo een bezoek aan het *Nanjo*-gebied, waar hij in Singapore een bespreking voerde met de staven van de militaire besturen in de *Nanjo* (zijn besprekingen in Batavia komen later aan de orde). Hier deelde hij tot verrassing van de aanwezigen mee dat zij hun economisch beleid minder moesten richten op de export van grondstoffen naar Japan dan op de bevordering van de inheemse productie, ook de industriële. Vooral aan de ontwikkeling van de lichte industrie moest aandacht worden besteed; dat was, zei Todjo, in het belang van de Japanse militairen die zich in de *Nanjo* bevonden.

¹ Tweehonderdduizend Japanners waren in de lente van '45 bezig die wortels op te graven en in stukken te hakken maar de gewonnen olie kon niet geraffineerd worden. Aan de Amerikanen die na Japans capitulatie een kleine hoeveelheid raffineerden, bleek dat een product ontstond dat elke motor na korte tijd deed vastlopen.